

Odovídá stát za škodu způsobenou krizovými opatřeními?

V souvislosti s nouzovým stavem vyhlášeným za účelem zabránění či zmírnění šíření koronaviru v České republice vydala vláda České republiky v období od 12. do 17. března 2020 mnohá opatření a dá se předpokládat, že tento trend bude pokračovat. Krizová opatření výrazně zasahují nejen do osobního života občanů, ale znamenají mnohdy i značnou ekonomickou újmu na straně podnikatelů.

Nouzový stav byl dle ústavního zákona č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, vyhlášen usnesením vlády ČR č. 194 ze dne 12. března 2020, jímž bylo současně rozhodnuto o provedení krizových opatření, k jejichž konkrétnímu provedení jsou následně vydávána jednotlivá usnesení vlády. Vláda tedy na jeho základě dle krizového zákona č. 240/2000 Sb. vydává příslušná usnesení o provedení krizových opatření. Podnikatelského života a tedy života většiny našich klientů se negativně dotkla především opatření o zákazu pořádání kulturních, sportovních a dalších akcí s účastí nad 30 osob, opatření o zákazu vstupu cizinců a výjezdu občanů České republiky do zahraničí, opatření v mezinárodní osobní dopravě a opatření o zákazu maloobchodního prodeje zboží a služeb. Tato opatření totiž podnikatelům, jichž se tyto činnosti se týkají, v zásadě znemožnila po dobu své platnosti jejich podnikatelskou činnost či ji značně omezila a zkomplikovala a tím jim způsobila a způsobuje nezanedbatelné náklady a škody.

Kompenzace škod

Dotčení podnikatelé se pak nás pochopitelně táží, zda a jakým způsobem je možné tyto škody kompenzovat.

Shora uvedená opatření vlády byla vydána na základě § 5 a § 6 zákona č. 204/2000 Sb., krizový zákon (dále jen „krizový zákon“) a jedná se tedy o krizová opatření ve smyslu § 2 písm. c) krizového zákona.

Krizový zákon výslovně upravuje odpovědnost státu za škody způsobené krizovými opatřeními. Podle zákonné úpravy je stát povinen nahradit škodu způsobenou právníckým a fyzickým osobám v příčinné souvislosti s krizovými opatřeními a cvičeními prováděnými podle tohoto zákona. Této odpovědnosti se může stát zprostit jen tehdy, pokud se prokáže, že poškozený si způsobil škodu sám. Náhrada škody se neposkytuje právníckým a fyzickým osobám, které zavinily vznik škodné události. Nárok na náhradu škody s uvedením důvodů uplatňuje právnícká nebo fyzická osoba písemně u příslušného orgánu krizového řízení do 6 měsíců od doby, kdy se o škodě dozvěděla, nejdéle do 5 let od vzniku škody, jinak právo zaniká.

Problematikou odpovědnosti za škodu dle krizového zákona se české soudy zabývaly mimo jiné již v souvislosti se škodami vzniklými v důsledku krizových opatření vydaných v rámci nouzového stavu při povodních.

Dospěly k závěru, že daná úprava odpovědnosti státu za škodu představuje speciální skutkovou podstatu, která se řídí krizovým zákonem a nikoliv zákonem o odpovědnosti státu za škodu a obecnou úpravou. Jde o odpovědnost objektivní a pro naplnění jejích podmínek a uplatnění náhrady škody poškozeným na jejím základě je třeba splnění pouze následujících třech podmínek:

1. provedení krizového opatření,
2. vznik škody,
3. příčinná souvislost mezi vznikem škody a krizovým opatřením.

Splnění těchto podmínek prokazuje poškozený, který uplatňuje nárok na náhradu škody. Nevyžaduje se, aby škoda byla vyvolána nezákonným rozhodnutím či nesprávným úředním postupem. Stát se může odpovědnosti zprostit jen v případě, prokáže-li (důkazní břemeno leží na něm), že poškozený si způsobil škodu sám. Pokud poškozený svým jednáním částečně přispěl ke vzniku škody, náhrada škody se rozdělí mezi škůdce a poškozeného v poměru, v jakém kdo vznik škody zavinił.¹

Lze tedy shrnout, že možnost uplatnění náhrady škody dle krizového zákona je pro poškozené poměrně velmi vstřícná, v porovnání s obecnou úpravou náhrady škody. Dle stávající judikatury týkající se krizových opatření v rámci povodní postačuje její dostatečná příčinná souvislost s krizovým opatřením a již se nevyžaduje, aby toto opatření bylo nezákonné, tedy jakkoliv nesprávné či vadné.

Máme proto zato, že shora uvedená úprava odpovědnosti za škodu v krizovém zákoně, při zohlednění judikatury českých soudů k ní, představuje kvalitní východisko pro případnou kompenzaci nákladů a škod vzniklých i podnikatelům v důsledku krizových opatření vlády vydaných s cílem zamezení šíření koronaviru.

Významné je zejména podniknout veškeré potřebné kroky dostatečně předem tak, aby nároky byly u příslušného orgánu uplatněny včas, tedy nejpozději do 6 měsíců od okamžiku, kdy jste se o škodě dozvěděli. Odpovědnou osobou je Česká republika, kterou bude v případném škodním řízení zastupovat příslušný orgán. Máme zato, že v případě opatření nařízených vládou ČR, bude tímto orgánem Úřad vlády ČR, u opatření nařízených jednotlivými ministerstvy pak vždy příslušné ministerstvo.

Závěrem

Samozřejmě, každý případ je individuální a vždy bude třeba pečlivě posoudit především to, zda je skutečně dána přímá příčinná souvislost mezi tvrzenou škodou a krizovým opatřením. Stejně jako pečlivě posoudit způsob stanovení, výpočtu a doložení škody, zejména mělo-li by se jednat o škodu v podobě ušlého zisku. Podle okolností případu bude důležité i posouzení, zda poškozený sám určitou měrou ke škodě nepřispěl či ji dokonce sám nezpůsobil (byť třeba náhodou). Nejasné v tuto chvíli rovněž zůstává to, jakým způsobem bude odškodňován ušlý zisk a především to, jak jej budou podnikatelé prokazovat.

V případě potřeby podpory při posouzení a uplatňování Vašich nároků vzniklých v souvislosti s krizovými opatřeními jsme Vám rádi k dispozici.

VAŠE KONTAKTNÍ OSOBY

JUDr. Monika Novotná
advokátka
Partner

T +420 236 163 750

monika.novotna@roedl.com
www.roedl.com

JUDr. Alice Kubová Bártková, M.E.S.
advokátka
Associate Partner

T +420 236 163 720

Alice.KubovaBartkova@roedl.com
www.roedl.com

¹ Viz např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp.zn. 25 Cdo 3798/2007